

BULCSÚ HADJÁRATA

Ez a hadjárat egyszerre rémülettel töltötte el az egész akkori világot. Egykorú külföldi feljegyzések 100.000 ember-ről beszélnek. Az adatban erős túlzás van, mert noha az akkori Magyarország veszély esetén ki tudott állítani ekkora hadsereget, egy támadó háborúba semmi esetre sem vetettek be mindent, még a tartalékot is. Padányi jól megalapozott számítása szerint ez a hadjárat magyar részről 35.000 emberrel és 120.000 lóval indult 954 tavaszán.

A sereg a szövetséges bajor és sváb tartományokon harc nélkül átvonulva előbb végig dulta a három frank tartományt a Rajna innenső oldalán, amelyek Otto korona tartományai voltak. A frank erők megsemmisítése után átkelt a Rajnán és Lotharingiában megsemmisítette Bruno lotharingiai haderejét, amely után a szövetséges Konrád Wormsban ünnepélyesen és gazdag ajándékokkal fogadta őket. Néhány napi pihenés után Köln és Maastricht tartományba vonulnak, ahová Vörös Konrád gazdag zsákmány kilátásba helyezésével maga vezette a magyarokat. Megítélésem szerint ez az irányváltás Bulcsú későbbi sorsára végzetes következményű lesz. E tartomány katonai erőinek megsemmisítése után Brabantba, a mai Belgiumba törnek, innen Észak-Franciaországon át — Laon — Rheims-Chalons vonalán Otto másik tartományába Burgundba törnek, amelyet szintén végigpusztítanak.

Burgundiából a Rivierán át Itáliába vonulnak és délről, tehát hátulról támadják meg Henrik — Otto öccsének — új tartományát, Friault. Elfoglalják Veronát és 500 évvel Atilla i mert hadjáratának látványos amphibikus művelete után fel-fujt tömlőkkel átusztatva, elfoglalják Aquileját és 954. szeptemberének második felében térnek haza. A hadjárat körülbelül 7 hónapig tartott s a sereg megtett a kisebb kitérőket nem számítva 5000 kilométert, öt nagy folyó átkelést hajtott végre.

Bármennyire ragyogó és a hadtörténelemben páratlanul álló katonai teljesítménye volt is Bulcsú vezér második hun hadjárata, politikai tekintetben célt tévesztett volt. Politikai célját, I. Otto megbuktatását akkor érthette volna el, ha Wormsban nem hallgat Vörös Konrád politikai cselnek bizo-

nyult tanácsára és Nyugat helyett Keletnek fordulva Ottot a szász fészkeből füstöli ki. Ez a későbbiekből kiderül.

A hadjárat lélektani hatása éppen az ellenkezője volt annak, amit a lázadó hercegek tőle vártak. „A tartományok kifosztott és meggyötört lakossága a hercegek ellen fordult és ez lett Otto szerencséje” — írja Padányi —. ⁽²³⁾ A tulajdon népük felháborodása következtében veszélyes helyzetbe került hercegek kénytelenek visszatérni Otto hűségére. Ludolf herceg mezítláb és sírva járul apja elé, aki megbocsájt neki, de a sváb hercegséget elveszi tőle. Vörös Konrád sietve tér vissza és feltűnően enyhe elbánásban részesül. Ezzel elmentésben Otto és Henrik véres megtorlásba kezd. Hermannt kivégezteti. Harolt érseket megvakíttatja, a bajor grófok egész sorát felakasztatják. Aki teheti, menekül. S aki menekülhet, Magyarországra menekül.

A menekültek újabb magyar beavatkozást sürgetnek kétségbeesetten, mert Henrik terrora a győzelem után elviselhetetlen. Ha valóban fűződik magyar érdek az Otto-Henrik féle hatalmi góc megsemmisítéséhez, mint ahogy fűződik, ezzel Bulcsú tökéletesen tisztában is van. A helyzet azonban nehéz és pedig két okból.

Az egyik az, hogy most már nem lehet segítségre számítani Németországban magában, mint tavaly, — bár az emigránsok ezt bizonyítgatják —; a másik az, hogy egy újabb hadjárat eszméje a magyarság körében hűvös fogadtatásban részesül. A törzsek részéről minden támadó hadjárat önkéntes természetű. A német veszéllyel a törzsek egyébként sincsenek tisztában, minél beljebb laknak kelet felé. Ezzel csak Bulcsú, a horka van tisztában, és talán hú társa Lehel. Maguk a közvetlenül érdekeltek a harcosok, a legénység, nos az pontosan csak legénység, semmivel sem több, sem kevesebb. Ezek élvezni akarják a tavalyi erőfeszítés gyümölcseit, víg életet akarnak, nem az embertelen hadi fegyelem követelményeit megint. A hadbahívó zoltánok egymásután eredménytelenül térnek vissza.

Áprilisban alig kel hadra más, mint Bulcsú és Lehel vezérek közvetlen parancsnoksága alatt álló két határszéli törzs két hadosztálya. Illetőleg a két töményből annyi, amennyi külföldi hadműveleti célra bevethető. Otto és Henrik győzelmé által súlyosbodott helyzetben a határok védelmére is nagyobb erőket kell hátrahagyni, mint tavaly, úgyhogy a két hadosztály létszáma együtt legfeljebb 10.000 fő, de inkább kevesebb.

Bulcsú habozik, mert a döntés kétségkívül nehéz. A tavalyihoz hasonló győzelemhez nem 8-10.000, hanem 40-50.000 emberre volna szükség. Ezt a kontingenst a magyarság minden megerőltetés nélkül ki is tudná állítani, de Bulcsú a többi törzs mozgosítását nem kérte Árpád örökösénél, aki ezidő szerint Taksony. Az események alább előadandó vizsgálata azt bizonyítja, hogy Taksony kagán, illetve utóda Géza rendelkezett akkora hatalommal, hogy a szükséges hadsereget kiállíthatta volna.

Az újabb hadjárat tehát Bulcsú és Lehel autonóm törsének magánvállalkozása volt és nem az egész magyarságé.

Hosszú habozás után — júliusban — Bulcsú és Lehel mégis indulásra szánják magukat és ez, mint a későbbi események igazolják csakis Vörös Konrád segítséget ígérő, megtevéstő h iradásának az eredménye lehetett. Az indulás e késői időpontja maga is végzetes. A magyar hadviselés jellegzetes ideje a tavaszi és az őszi esőzések közötti száraz idő —, mert az ősmagyar lemezelt íj nedves időben elveszti feszítő energiáját — s most már július van. Ebben az időben a külföldön operáló csapatok már vissza szoktak fordulni. S ami még rosszabb, az eltelt három hónap alatt még a nehézkes német feudális hadigépezetnek is van ideje arra, hogy felvonuljon és ezzel a magyar stratégia leghatásosabb fegyvere vesz el, az ellenfél kellő felfejlődését lehetetlenné tevő ferge-teges gyorsaság.

Otto minden összeszedhető erővel az Augsburg és Füssen közötti Lech mezőn várakozik. A terep a lehető legkedvezőtlenebb.

Az ütközet a magyar balszárny átkaroló támadásával kezdődött a Lech tuloldalán felvonult német front ellen. A magyar támadásnak annyiban volt is kezdeti sikere, amennyiben a német front mögött operáló cseh tartalékot szétverte. Ezt a támadást azonban egy erős német kötelék ellentámadása visszaverte. **A bajor menekültek által ígért segítség nem jelentkezett sehol. Azaz pontosabban ez a segítség jelentkezett, de az ellenség oldalán, az Otto hűségére visszatért Vörös Konrád csapatában, amely a magyar balszárny támadását visszaverte.**

Ez eldöntötte az ütközet sorsát, mert a magyar jobbszárnyat időközben a felvonuló erős páncélos erő hátrálásra kényszeríti. A páncélosok kétoldali harapófogójába került könnyű magyar lovasság, amelyet a német túlerő a megáradt Lechnek szorított, reménytelen helyzetbe került. **Bulcsú fegy-**

verszünetet kér, de minden tárgyalásnak az előfeltétele a fegyverletétel. Amint azonban a megmaradt — talán 5000 főnyi — magyar lovasság fegyvereit halomba hányja, a németek ezeket — a kilátásba helyezett tárgyalás helyett — lemészárolják.

A fogságba esett két vezért a tisztekkel együtt felakasztják. Bulcsú és Lehel akasztott holttesteit felhúzzák az augsburgi domb tornyára.

„A német düh és felháborodás lélektanilag érthető”, — írja Padányi — „Katonákat, tábornokokat felakasztani azonban azért, mert a saját nemzetük érdekében és még hozzá német felkérésre, jól harcoltak, pontosan ugyanaz Augsburgban, mint Nürnbergben, ugyanaz a 10. században, mint a 20-ban. Pontosán ugyanaz, akár Bulcsú horkáról, akár Jodl vezérezrederől van szó”.

Annak magyarázatát, hogyan volt lehetséges, hogy olyan éleseszű hadvezér, mint Bulcsú, ezt a szerencsétlen hadjáratot megindította, megtaláljuk az ütközetet lezáró eseményben. Amikor Vörös Konrád a magyar balszárny szétverése után a vezérkar dombjára áthevülten visszatér és ott az őt ünneplő német urak közepette ledobta pánclóját egy torkát átütő magyar nyiltól találatlan, holtan esett össze. Ezt a nyilat egy még le nem fegyverzett elkeseredett magyar a közelből löhette ki, aki Vörös Konrádban felismerte az árulót. Bulcsút kelepcebé csalták, mert csak a teljes bizalmát élvező oldalról kapott biztatás indíthatta az eddig követett szabály ellenére, július derekán, az előnyomulásra. A felbujtó csakis Konrád lehetett, aki őt az előző évben Wormsban ünnepélyesen fogadta és Köln felé csalta. Azonban Konrádnak ez a felajánlkozása már akkor is egy jól átgondolt hadicsel volt, mert azal, hogy Bulcsút gazdag zsákmány kilátásba helyezésével Nyugat felé csábította, Bulcsú ragyogó hadjárata eltévesztette politikai és hadászati célját. Ha Bulcsú Konrád tanácsa ellenére hatalmas haderejével Ottót a szállásán támadja meg, megnyerhette volna az ellene 18 éven át folytatott párharcát. Csak ez lehetett annak a kivételes elbánásnak a magyarázata, amelyben Otto Konrádot részesítette.

Bulcsú bukása jelképes magyar tragédia, amely a későbbi évezred folyamán számtalanszor ismétlődik meg azon áldozatokban, amelyeket a magyarság szövetségi hűségéért vállalt. Bulcsú barátainak adott szavát szkita hűséggel váltotta be és ugyanazt elvárta a másik oldalról is.

* * *

Padányi ehhez a tragédiához a következő zárszót fűzi:

„A legnyomasztóbb és legfájdalmasabb vonása ennek a komplexumnak magyar részről az, hogy annak ellenére, hogy a magyaroknak otthon még legalább 50-60.000 támadásra bevethető emberük van, a német gesztusra nincsen magyar felelet.”

Padányinak e szónoki lendülettel írt befejező szakaszában levont minden következtetése összeomlik azon az általa nem ismert tényen, mely szerint Taksony kagánnak minden oka meg volt arra, hogy „a német gesztusra” ne adjon fegyveres választ. Otto kétségkívül jobb diplomata volt, mint hadvezér és óvakodott attól, hogy Augsburg után viszonzza Bulcsú szivességét azzal, hogy fegyveres ellentámadással rázza fel az Árpád babérain szendergő magyarokat. Hogy egy német támadásnak abban az időben — a fel nem oszlatott pompás néphadseregünk birtokában — nem lehetett volna más eredménye, mint a 907. évi német támadásnak, ez kétségkívül következik abból, hogy még 75 évvel Augsburg után is **II. Konrád császár ellenséges támadása összeomlott.** Nagy Otto tehát a magyarok zaklatása helyett fontossabbnak tartotta, hogy az össznémetséget összefogó császári hatalmat, Nagy Károly példájára, a pápa áldásával Rómában tervbevett megkoronáztatása által „Isten kegyelméből adatottnak” nyilatkoztathassa ki.

Ettől a koronázástól mindkét fél, úgy a pápa, mint a császár hatalmának a megerősödését várta. Elsősorban a pápa, akinek hatalma abban az időben alig különbözött egy vidéki püspökétől és csak a Cluny-i mozgalom rázta fel aléltságából.

A megkoronázás mégis soká húzódott és csak 962-ben következett be, mert a koronázást megelőző diplomáciai vitában Otto a szentszéknek nyújtandó védelem fejében a politikai hatalmat követelte Róma felett.

De; hogy a magyarok katonai ereje töretlen volt Augsburg után is, ezzel nemcsak Otto, de a pápai udvar is tisztában volt, amidőn a pápa e vitában Géza apját, **Taksony kagánt**, Salectus és Genzanini Zacheus szerzetesek útján **döntőbírói tisztre kérte fel.**

Döntőbírói tisztre, nemzetközi vitában, az ügy természete miatt, csak egyenrangú, veretlen hatalmat kérhettek fel. Tehát Magyarországot ilyennek tartották.

E tény felderítése Rudnay E. érdeme, aki erről az Atila Trilógia I. kötet 38. oldalán Sackur jezsuita egyháztörténetíróra való hivatkozással számol be.

Taksony kagán szívesen fogadta a Róma felől feléje nyújtott baráti jobbot, mert ebben Magyarország nyugati szomszédja részéről a béke biztosítékát látta és ezért, nem pedig az augsburgi vereség hatása alatt, függesztette fel hadműveleteit a nyugati szomszéd ellen, amelyeknek — mint éppen Padányi bizonyította, elsősorban politikai céljuk volt és ezek az új külpolitikai helyzetben céltalanoknak látszottak. Taksonyt a nyugati szomszéd békekészségébe vetett hitében megerősítette az akkori keresztény megújhódás nagyteknélyű clunyi apátja, aki, hogy Ottot teljesítésre bírja, áthelyezte lakhelyét Otto udvarába. Otto pedig megrettenve a pápa magyar-barátságán, látszólag behódolt a papának, helyesebben a Cluny-i egyháznak és különböző ígérek kíséretében annak apátját tette meg udvara legbefolyásosabb emberévé — írja Rudnay. Ezzel a képmutatással Otto teljes sikert is ért el és Taksony utóda Géza, eleget téve Cluny apátjának felkérésének a béke biztosítása és annak jeléül, hogy a magyar vezéreknek augsburgi aljas kivégzését hajlandó megbocsátani, 12 előkelő magyar urat küldött, gazdag ajándékokkal, 972. husvétjakor, a nagybeteg Ottohoz.

Ezt a követjárást a németérdekű történetírás természetesen mint a magyaroknak a fenyegető német túlhatalom előtti meghódolását szeretik feltüntetni. Azonban a quedlinburgi követjárás csak udvarias megpecsételése volt az Otto részéről szinlelt barátságnak, semmi más.

Otto alakoskodásának köszönhetette egyedül a némettség, hogy őseink a nyugati büntető hadjárataikat abbahagyták és hogy — szerencsétlenségünkre — a római egyház kedvéért, a némettség javára, a görög egyház ellen fordultunk, amelylyel a Jézus-hitű Bulcsú, baráti kapcsolatot épített ki.

De Otto békekészsége nem volt őszinte. Úgy látszik, hogy az ő agyában született meg a német imperializmus „Drang nach Osten” (keletre nyomulás) szólamában kifejezett az a gondolata, hogy a fegyverrel meg nem hódítható magyarokat szellemi leigázással hajtsák uralmuk alá.

Ezt a célt sem ő, sem utódai soha fel nem adták és ez lett a hagyományos, ellenünk irányuló, német politikának — 1000 éven át — követett elve.

Honfoglaló őseink ragyogó katonák voltak, azonban az okirathamisításhoz, amelyben a nyugati diplomácia abban az időben már évszázados gyakorlattal rendelkezett, nem értettek. Páter Bangha Béla S. J. emlékezik meg erről tiszteletreméltó őszinteséggel Egyháztörténelmének az al-isidori dekretum

táliakról szóló beszámolójában ⁽²⁴⁾ amidőn is Róma a közötté és Bizánc közötti hatalmi vitát egy sereg Nagy Konstantin idejére művészi tökélyvel hamisított okirattal törekedett a saját javára eldönteni. Ugyanígy volt a mi esetünkben is, mert ugyanakkor, amidőn a békekövetek — a magyar fejedelmi székhely és Quedlingburg között — ide-oda jártak, készítette el Pilgrim passauai püspök Otto utasítására a „lorchi hamisítványok” címszó alatt ismert azt a négy okiratot, amelyek szerint még az előző 4 elhunyt pápa a dunántúli Magyarországot (Pannoniát) a passauai püspök egyházi fennhatósága alá helyezte.

Középkori joggyakorlat szerint az egyházi fennhatóság egyúttal politikai fennhatóságot is jelentett, ezért a német udvarban úgy vélték, hogy Magyarország meghódításának a legkönnyebb útja a magyar nemzetnek a római kereszténységre térítésében kínálkozik, mert Rómában abban az időben a német befolyás döntő erővel érvényesült.

A németek számolhattak azzal is, hogy a Jézushitű magyarok között a térítésnek nem lesz komoly erkölcsi akadály, hiszen még a magyargyűlölő Luitprandt cremonai püspök még 910-ben azt írta, hogy „hungarorum gens videlicet christianas” — a magyar nemzet nyilvánvalóan keresztény. ⁽²⁵⁾ (Ez legjobb bizonyítéka annak, hogy NAGY ÁRPAD népe Jézus-hitű volt.)

Bulcsú, akinek neve bölcslet jelent, felismerte, hogy a keleti egyház, amely szertartásaiban a nemzeti érdekeinket azért tartotta tiszteletben, mert a Magyarok megtartották azt az ősi — Péteri — Anyaszentegyházi Jézus-hitet”, mely a bizánci államvallás volt Heraclius császárig. Nem is szólva arról, hogy bizánc távolról sem jelenthetett számunkra akkora katonai veszedelmet, mint a szomszédos Németország. A keleti egyházhoz csatlakozott Gyula erdélyi fejedelem és ennek leánya Saruldu is, Géza fejedelem első felesége. Rudnay idézi a tekintélyes német egyháztörténetíró Dr. Ernst Ludwig Dümmler „Pilgrim von Passau” c. művéből Ottonak Pilgrim püspökhöz címzett levelét, amelyet Otto, Pilgrimhez, Bruno verdeni püspök által küldött. Ez a levél világosan elárulja Otto szándékát:

„Segítsd Brunot Magyarországi útjában. Adj hozzá bőven lovas kíséretet a határig, mert ha ennek küldetése sikerül, ez neked és híveidnek nagy előnyére szolgál, ha azután azok (t. i. a magyarok) királya mint tartozékunk kerüljön aláánk. (Dümmler 38. old.) (Ezt a levelet említi Homan is, azon-

ban Géza és fia István nyugatbarát irányzatára súlyosan terhelő tartalmát óvatosan elhallgatja.)

Otto itt elszámította magát, mert Géza átlátott a szitán és az oklevelek igazolását követelte Rómában. Erre Otto hamisításába bevont bűntársa — Pilgrim —, követet küldött VII. Benedekhez és az okiratok igazolását kérte.

Magyarország akkoriban Európa nagyhatalma volt és még hozzá Magyarország védte meg a pápaságot Otto igényeivel szemben.

Igy Benedek pápa nem merte teljesíteni Pilgrim kérését. Másrészt az egyháznak legkedvesebb gyermeke Németország volt, hogy mégis kielégítse és hálásnak mutakozzék, jogalapot keresett és így rátalált TUDUNRA, aki 811-ben belépett a keresztény testvériségbe, elfogadván a salzburgi érsek főhatóságát. Ezért a pápa a salzburgi érseket tette meg Pannonia vikáriusává. Géza ebből észrevette a félrevezetésére folytatott ármánykodást, mire Brunot egyszerűen kikergette az országból és Pilgrim passau rezidenciáját — 18 évvel azelőtti állítólagos döntő német győzelem után — feldulatta és a császárral folytatott levelezését lefoglalta. Aztán folytatta a dulást a német határon 20 éven át, vagyis II. Otto egész uralma alatt. Ez a dulás volt a „magyar válasz” Augsburgra.

Tényleg a passau levéltárból csak a 903-tól 973-ig terjedő császári levelek hiányoznak. (amint erről Dümmler könyve 63. oldalán beszél.) A habsburgérek történéseink azon állítása tehát, hogy őseinknek a nyugati kereszténységhez történt csatlakozása az augsburgi vereség okozta ijedelem hatása volt, nem egyéb, mint alacsonyrendűségünk alátámasztására kitalált mese.

Ma ugyanez történik odahaza ellenkező előjellel, a szláv szellemi hódítás érdekében.

A magyar tragédia, mint minden igazi tragédia, kezdetén egy szép asszony ígéző személye áll. Ami nem sikerült Ottonak egy durva okirathamisítás által, azt végrehajtotta Géza második felesége a német befolyás alatt Varsóban nevelkedett, Adelhaid hercegnő, akit a varsói krónika István király anyjának tart.

Padányi egy kiadatlan kéziratában, az őt jellemző élelátással kifejti, hogy Géza kagán első (István 969) és következő két gyermekének születési éve (992—996) között akkora időköz táton, hogy ezek semmi esetre sem születhettek ugyanazon feleségtől. Az a sorsdöntő, tragikus végű irány-

váltás, amely Gézának a keleti egyháztól nyugatra fordulását jellemzi, kétségkívül Adelhaid befolyására vezethető vissza, akiről a Magyarországon járt német krónikairó — Bruno von Querfurt — azzal a sokatmondó megjegyzéssel emlékezik meg „quae totum regnum manu tenebat” — tehát Géza udvarában a teljhatalmat gyakorolta.

Adelhaid befolyását felismerte már a hivatalos történetírás által agyonhallgatott Horváth Mihály is, aki „A magyarok története” címen 1876-ban kiadott könyve 23. oldalán ezeket írja: „Az új fejedelemmé, akit a szlávok „szép úrnőnek” hívtak, kétségkívül utasítást vitt magával Géza udvarába, hogy férjét a „keresztény vallás felvételére” indítani igyekezzék. A szép és erőteljes nő, aki férjével versenyt lovagolt, vadászott és poharazott, nagy hatást gyakorolt a különben alattvalói iránt szigorú, sőt néha kegyetlen Gézára: ő lett az uralkodó mindenben, ami férje hatalmáéba esett” (26).

Horváth megállapításához hozzá kell fűznünk, hogy itt nem is a kereszténység felvételéről volt szó, hiszen őstörténelmünk szerint mi Jézus-hitűbbek voltunk az akkori és az azutáni judai-keresztény Nyugatnál, — amit Horváth nem tudhatott — hanem a nyugati németérek és a bizánci keleti egyház magyarországi befolyásának a mérkőzéséről volt szó.

Az Adelhaid befolyásával egyidőben lépett a német-római birodalom trónjára a 16 éves III. Otto, akihez a német-római befolyás ellen fellázadt csehek elől Szt Adalbert menekült, aki éjszakákat töltött az ifjú uralkodó mellett elmélkedve vele a túlvilágról és a földi élet mulandóságáról. Amint meggyőződött, hogy a fiatal uralkodó az egyház megbízható híve, benne született meg a gondolat, hogy az I. Otto okirathamisítási kísérlete miatt a németességgel szemben változatlanul bizalmatlan Gézát — a németellenes portyázás beszüntetésén felül — német szövetségre bírja azzal, hogy III. Otto a szövetség kezeséül a császár nővérének kezét az említett Dümmler szerint, mint Geisel der Treue-t — a hűség kezesét ajánlja fel Géza fia Fajsz számára. (Dümmler 66. old.) Adelhaidnak sikerült Gézát a német házasság és egyszer s mind a Vérszerződés megszegése tervének megnyerni, hogy Fajsz fiát a nemzetségek tanácsa kikapcsolásával, utódjaként emelje trónra. A házassági szerződés feltételéül Fajsz megkeresztelkedését kötötték ki, aki a kereszttségben István nevet kapta és kikötötték még, hogy István hatalma birtokában kény-

szerítse népét a nyugati kereszténység és feudális életforma felvételére.

A németérdekűen irányított történetírás sérelmesnek érezte, hogy a szövetség biztosítékául maga a császár a nővérének a kezét, mint kezest ajánlotta fel és a magyar iskoláskönyvek is Henrik bajor herceget teszik meg István apósául. A magyarok azonban a Geiselt tulajdonnévnek vették és Gizellát alkollát belőle.

A tervezett alkotmánysértés csak idegen erők bevetésével volt végrehajtható és ennek előkészítésében Géza megelégedésére áttette székhelyét Székesfehérvárról Esztergomba, amelyet a szárazföld felől hatalmas erdőségek védtek, Németországgal pedig a Duna kötötte össze és itt német őrséggel vette magát körül. Ezt a tényt a német történetírók természetesen a német politika nagy sikerének könyvelik el és ebben sajnos igazuk is van. A Kelet Népe első számában közltem, hogy ezt a drámát jól ismerő Weidlein, volt debreceni magántanár is a Hitleri korszakban létesített német gimnázium igazgatója, egyenesen azzal dicsekszik, hogy ennek a várórségnek az volt a célja, hogy Gézát a saját népe lázadása ellen megvédje, amelynek tagjait éppen ezért nagy birtokokkal jutalmazta.

A tervezett államcsinyt a német szövetséges német alapossággal, mint ezt ők hangoztatni szeretik, Gründlichkeittel készítették elő. Alois Schröfl német őstörténész⁽²⁷⁾, akinek neve különösen érdekelhet bennünket, mert ő fedezte fel, hogy a német irodalom büszkesége a Nibelung hőskölte-mény a magyar királyi udvarban a magyar népköltészet befolyására született meg — azt állítja, hogy István és Gizella Bajorhonban — Regensburgban keltek egybe, ahol István sógora nem eresztette hűgát üres kézzel útnak, hanem 1000 német nemest és 9000 harcost, összesen 10.000 páncélosból álló kíséretet adott az ifjú pár mellé — akiket Schröfl állítása szerint Géza pénzén toborzott — azzal a rendeltetéssel, hogy a sereg, ha szükség kívánja, István trónöröklését biztosítsa és a házassági szerződés végrehajtását is ellenőrizze.

Az ifjú pár Géza halálának várt hírére a Dunán hajózott le fegyveres kísérettel Esztergomba. Ezúttal semmi sem állotta az útját, — miként az őshit korában 907-ben Pozsonynál — az idegen erők honfoglalásának, mert most az idegen mitosz varázsával irányított uralkodóház tagja maga vezette az idegeneket a saját népe ellen. István híveinek gyors felvonulása sikeresen előzte meg a Vérszerződés rendje szerint a ha-

talomátvételre jogosult Szerénd fia, Koppány késve szervezkedő híveinek mozgosítását, akik nem akartak hinni a hírnek, hogy Géza fia idegen erőkkel vonul fel országa ellen. Így történi, hogy Koppány hívei a Veszprém melletti csatárhegyen vereséget szenvedtek, ahol wasserburgi Wenzlin páncélosai gyűrűje által körülvevett Koppány maga is hősi halált halt.

Ezzel István uralma döntő fölényvel szilárdult meg, aki most már sikerrel hajthatta végre atyja tervét a honfoglaló hét törzs önkormányzatának felszámolását és a feudális (hűbériségi) állami és társadalmi rend létesítését. Ebben István segítségére sietett Róma is. A hivatalos történetírás szerint II. Sylvester pápa a megtért Magyarország függetlenségének biztosítása végett az István által kért Szent Koronát örökletes apostoli jogokkal adományozta Istvánnak.

A magyar jogtudomány a Szent Koronához tényleg a függetlenség mítoszait költötte. Ezt a saját megnyugtatóra szóló elméletet azonban a külföld nem vette tudomásul. Magát a Szt. Koronához fűzött apostoli jogokat, tehát a magyar egyház kánonjogi függetlenségét előbb II. Páscalis, később VII. Gergely pápa, Szt. László bátyjához, Gézához intézett levelében kétségbe vonja⁽²⁸⁾ és ha magyar királyaink az egyházi főhatóságok betöltését ezután is vidáman gyakorolják, csupán onnan van, hogy ezt megakadályozni Rómának egyszerűen nem állt hatalmában.

Mátyás tüntetően hercegprimássá nevezte ki Beatrix felesége kiskorú öccsét.

A magyar jogtudománnyal szemben kiábrándító tény, hogy középkori felfogás szerint a magyar király megkoronáztatásának tényével egyházi tekintetben Róma, politikai tekintetben a német császár hűbéresévé minősült, amint már István uralkodása alatt is II. Konrád császár 1030-ban ezzel az indokolással követeli István meghódolását és hűbéradó fizetését.

Ezt a felfogást igazolja Vaszary Kolos volt hercegprimásunk „A középkor története”⁽²⁹⁾ c. tankönyvének Nagy Károlyról szóló fejezetében ahol ezt írja: „A keresztény császárság megalapításával a középkorban elvül állították fel, hogy valamint az összes keresztényeknek a feje a pápa, úgy az összes kereszténységnek világi dolgokban a feje a római császár, mely szerint legalábbis elvileg a keresztény fejedelmek Nyugaton a császárnak mindmegannyi hűbéresei voltak”.

Ebben az idézetben az „elvileg” szó a legfontosabb és legvégzetesebb — írja Pálfi Károly —⁽³⁰⁾ „mert ez azt je-

lenti, hogy a hűbéri rend sohasem valósult meg teljesen, amelynek értelmében a király, aki az országot örökletes tulajdonának tekintette, híveinek földbirtokot adományozott a király iránti hűség fogadalma ellenében. De mert ez a rend sohasem valósult meg teljesen a **velejáró jogokat mindenki igyekezett kihasználni, de a velejáró kötelezettségeket senki sem akarta vállalni**, ami állandó kül- és belháborúkhoz vezetett, tehát a meg nem szűnő felfordulást vonta maga után. A kötelezettségek alól kibujni és a jogokat érvényesíteni ki-ki olyan mértékben tudta, aminő hatalommal rendelkezett és ennek folytán a szilárd királyi hatalmat és a belső nyugalmat csak az erőskezű királyaink voltak képesek uralkodásuk rövid néhány esztendején át basáskodó főzarakkal szemben fenntartani. Az István királyt követő korszak állandósult trónviszályai és pártütései semmiképpen sem igazolják azt a vé'émeryt, mintha az I. István által létesített központi királyi hatalom akár kül- akár belpolitikai tekintetben a magyar állam erőnövekményét hozta volna meg az egészen István trónraléptéig fennállott törzsszövetségi állammal szemben, amelyet a belső nyugalom és a külső hatalom jellemzett.

Ha István királynak sikerült is a főkegyuri jogaira hivatkozó II. Konrád császár támadását a német erők megsemmisítő vereségével elhárítania, az a tény, hogy ugyanazon német hatalom, amely száz évvel azelőtt Magyarországnak fizetett adót, most ilyen követeléssel egyáltalán előállni merészt, mutatja Magyarország külpolitikai tekintélyének azt a megdöbbentő hanyatlását, amelyet az őshit elhagyását követő rövid 30 év alatt szenvedett.

De aminő elszomorító volt a magyar hatalomnak külpolitikai téren bekövetkezett hanyatlása, még szomorubb volt az a hanyatlás, amelyet népünk szociális vonatkozásban szenvedett az őállapothoz képest.

László Gyula, aki a honfoglaláskori néma sírokat szóltatta meg, derítette fel, hogy a **honfoglaló magyarság nagycsalád rendjében élt, maga a honfoglaláskori nemzet pedig állammá nőtt nagycsaládot alkotott**. Ebben a rendben a szabad magyar harcos egyedül a családfőnek, de annak feltétlen engedelmséggel tartozott. Ez a nemzettestvéri társadalmi rend a közös erővel elfoglalt haza földjét — amint ezt a Vérszerződés kimondta — köztulajdonnak tekintette, amelyet a családfő osztott ki évről-évre a nyíllövés határáig — a családtagoknak használatra. Ez az ősi nemzettestvériség nem ismert szociális vonatkozásban osztálykülönbséget és nemes-

séget. Az osztálykülönbség nemzetbontó átkával és a jobbágság rabszolgasorsával a feudáliszmusnak áldásai folytán ismerkedett meg nemzetünk. Feudális felfogás szerint a földesúr tulajdonának számított a föld javain kívül mindaz, ami a földön élt, az állat és a jobbágsorsra jutott ember egyaránt az asszonyának becsületével együtt. Tévedett Padányi, ha azt állította, hogy a fejedelmi méltóság Bulcsú korában „üres cím, teljesen üres cím” volt. Elképzelhetetlen, hogy a nemzet eltúrte volna ezt a kizsákmányoló, lealázó idegen jármot — amint hogy István halála után tovább nem túrte — ha nem kötötte volna István személyéhez az a **mágikus sumir hagyomány szerinti feltétlen engedelmség, amellyel neki, mint Árpád véreből származónak tartozott**. Hiszen még 150 év múlva is a Magyarországon járt Freising-i Otto püspök csodálkozva ír a magyarok feltétlen lojalitásáról, amely a király ténykedésének egymásközti bírálatát is büntettnek minősítette. Így jutott a magyar nép döntő többsége — legalábbis az, amely a király kegyeivel kiosztott hatalmas egyházi és főnemesi földbirtokon élt — szolgasorsra és miután maga a király is a népétől elszakadt idegen mitosz szellemi foglya volt, így jutott a magyar nép széles rétege egy idegenuralom szolgasorsára.

A Szt. Korona tehát nem bizonyult a függetlenség zálogának, hanem ellenkezőleg több esetben a magyar belügyekbe való beavatkozás jogcíméül szolgált.

Mátyás csak hat esztendei diplomáciai harc és óriási áldozat útján tudta visszaszerezni a III. Frigyes által elrabolt Szt. Koronát, amelyhez az idegen mitosz azt a babonát fűzte, hogy igazi király csak az lehet, akinek a homlokát a Szt. Korona érintette. A Szt. Korona birtokáért gyilkoltatta meg I. Habsburg Ferdinánd Fráter Györgyöt és utódai a Szt. Koronára tett esküjükkel ugyanannyiszor bírtak a fétisimádat erejével hódolatra a magyarságot, ahányszor ezt az esküt megszegették. Az Istvánt követő négy koronás királyunk erőszakos halála jelzi a Vérszerződés beteljesedett erejét, mert a trónöröklés alkotmányos rendjének eltörlése állandósította az Árpádházat nyomonkövető trónviszályt — amint erre még kitérünk és ez bizony nagyon is vitássá teszi Padányinak a Vérbulcsú korrajzát befejező lelkes állítását, hogy az István által megteremtett egységes magyar birodalom az őállapothoz képest a „bennünket megmentő” tényleges hatalomnövekményt hozta meg.

A bekövetkezett tények az ellenkezőjét bizonyítják. Any-nyi bizonyos, hogy a német történetírók lélegzethez sem jutnak az István korszakát jelentő német győzelem magasztalásától, annak hangsúlyozásával, hogy István udvara, hadserege német volt; pénzügyei, vámrendeletei és közjoga német mintára, jelesül mainzi konzilium határozataiból, helyenként szóról-szóra voltak átvéve. Mindebben a dicsekvésben a legbosszantóbb és a magyarság hírnevének a leginkább ártó a nemzetközi propagandává emelt az a beállítás, mintha a térítéssel a németiség roppant nagy jótéteményt gyakorolt volna, amikor a „szegény, barbár, műveletlen” magyarokat a kereszténység és a német kultúra áldásaiban részesítette. Hogyan nézett ki a valóságban ez a német kultúra István és a korai középkor idejében, ezt a világhírű Schiller jellemezte⁽³¹⁾ a következő szavakkal:

„Szomorú éj szállt Európára, mely minden főt elhomályosított: csak kevés fényszikra tört a magasba, az is csak azért, hogy az utána maradó sötétséget annál borzasztóbban mutassa. A vallási és szellemi egyformaság, a politikai egyenletlenség, a hierarchia és a hűbériség egyesült nyomora kimerülvén a 11. század végén, legszörnyűbb szülőltében, a szent háborúk mámorában kénytelen önmaga sírját megásni... A keresztves vitéz elpirul Bizáncban a maga durva izlésén, tudatlanságán: Ázsiában megrémül a maga szegénységén.”

Az idegen érdekek trombitásai István király napjára aug. 20-ra, vezércikkeket írnak, amelyben Istvánt az „országalapító” rangjára emelik. E cikkekben a magyar külhatalom elvitathatatlan hanyatlását az univerzalizmus csillogó köntösével leplezik, amidőn ezeket állítják:

„korának uralkodó felfogása szerint s a császári és pápai udvarban III. Ottóval és II. Szilveszterrel reálpolitikai értelmet nyert a világbirodalmi univerzalizmus az erős és győzhetetlen, az Úrnak összes keresztény népeit testvéri közösségbe foglaló, mai értelemben vett nemzetiségi különbségeket nem ismerő földi birodalma”.

Az ismeretlen tintatitánok egyike, aki nagy buzgalmában hajlandó Istvánt a magyar nemzeti érdeket egy ködös univerzalizmusért feláldozó reformátor képében dicsőíteni, elfelejti, hogy ma odahaza egy újabb „világbirodalmi univerzalizmus nyert reálpolitikai értelmet, amelynek szolgálatában Kádár Jánost is felavathatja országalapító szentté.

De ez a szép univerzalizmus szivárványszínű szappanbuborékként pukkant szét még István korában. Mert ez a szappanbuborék csak apósa III. Ottó és az őt követő II. Henrik (1002—24) idejéig ragyogott. Utóda II. Konrád — mint említettük — Istvántól hűbéruri elismerését és hűbéradó fizetését követelte. István elutasító válaszára — nyilván „miniket a besenyők, kunok, úzok rettentő sorsától megmentő” szándékkal 1030-ban haddal tört ellene.

Konrád hadseregének északi szárnyát cseh hűbérese Bratislav biztosította. Most azonban hiányzott a védelemhez a támadószellemű, mozgékony ragyogó néphadsereg, amiért is István részben magyar várjobbágyaival, részben a császári túlhatalommal szemben változatlanul ellenséges bajor híveivel a felégetett föld taktikájával kénytelen védekezni, amely az országnak több kárt okoz, mint az ellenségnek. Mind az mellett a magyar önvédelemnek ez a most már hadászati elvé szilárdult defenzívája az ő legelső, István korában alkalmazott próbáján sikeresnek bizonyult és Konrád az altaichi krónika szerint „hadsereg nélkül” tehát csúfos vereség után tért haza. Mindez nem akadályozta a cseheket abban, hogy a vereségükből alkossák meg hős költeményüket, amidőn a nagyhatalmak meg nem érdemelt kegyéből a trianoni békeparancsban nekik ítelt ősi koronázó városunkat Pozsonyt „Bratislavára” keresztelték át.

Miután Magyarország fegyveres meghódítása kudarcba fulladt ismét az ármánnyal kísérleteztek. Ebben a német imperializmus pompás cinkosra talált István unokaöccsében, Urseolo velencei doge fiában, Péterben, aki 1026-ban azzal a nagyravagyó tervvel szegődött István udvarába, hogy ott a német urak segítségével tegye el az útból a vérszerződés rendje szerint esélyes trónkövetelőket és ily módon foglalja el az István halálával megüresedett magyar trónt. A magyar lélektől idegen cselszövő adományát szülőföldjéről, Itáliából hozta magával Péter, akinek a terve, mint látni fogjuk sikerült is. Előbb azonban két véres tetemen, István fián és Vazulén kellett átgázolnia. A német császári párttal támogatott összeesküvésből az Árpádcsalád kiirtásának megdöbbentő szándéka bontakozik ki, amelynek keresztülvitele természetesen alapvető német külpolitikai érdek volt, hiszen az Árpád teréhez fűződő mitikus hagyomány maradt a vérszerződés felszámolása után is az az erő, amely a feudális rend ellen lázadó nemzetet még összetartotta. Árpád házának kiirtása

után a pártokra szakadozott nemzet a német hatalom könnyű prédája lett volna.

Konrád támadása úgy látszik még Istvánt is rádöbben-
tette a német szövetség veszélyeire és ezért az előrelátható
trónviszály megelőzésére Imre fiát még életében kívánta
megkoronáztatni. Minden jel arra mutat, hogy István meg-
rendült bizalmát német részről újabb békefogadkozással akar-
ták helyreállítani, amidőn Konrád fia a későbbi III. Henrik
(1039-56), aki később Péter cinkosának bizonyult — atyja
megbízásából békekészségének bizonyításául fényes kíséret-
tel és ajándékokkal István látogatására jött Magyarországra.
Csodálatosképpen ekkor történt, hogy Imre herceget, a német
udvari méltóságok kíséretében rendezett vadászaton „egy
vadkan megölte” (1031). E szomorú ténynél is szomorubb,
hogy e szerencsétlenséget István felesége, a hitbuzgalmi kép-
zetekkel terhelt Gizella és maga István is az Imre herceget
a túlvilági trónus betöltésére hívó isteni rendelésnek tekin-
tette és eszébe sem jutott e mögött a politikai gyilkosság szán-
dékát gyanítani.

De még szomorúbb, hogy ezt a mesét történetíróink is
betű szerint elfogadták, noha a monda szerinti vadkan ismét
megjelent történelmünk egy másik válságos helyzetében,
ezuttal I. Habsburg Lipót szolgálatában, amidőn 1664-ben a
vasvári németérdekű békén felháborodott főuraink nemze-
tünk nagy fiának Zrinyi Miklósnak királlyá kiáltását tervez-
ték. Wagner Richard, aki a német ősmondákból egy legyü-
gözően szép nemzeti mítoszt alkotott, az Istenek Alkonyában
elmondja ⁽³²⁾, hogy ősi német szokás volt a politikai gyilkos-
ságoknak vadászat közbeni végrehajtása, hogy aztán a sze-
rencsétlenséget a vadkanra foghassák. Amikor Hagen, Brun-
hilda és Gunther összeesküsznek Siegfried halálára, Gunther,
akinek nővére Gudrune, Siegfried felesége közbeveti, mikép-
pen vállalhatják a gyilkosság vádját Gudrune előtt, válaszol-
ja a bajkeverő Hagen:

„Muss sein Tod sie betrüben
verhehlt sei ihr die Tat
Auf munteres Jagen
Ziehen wir morgen:
Der Edle braust uns voran,
ein Eber bracht' ihn da um”.

(Ha meg is kell szomorítsa őt halála,
titkon maradjon a tett.
Vidám vadászatra megyünk holnap,
a hős előttünk rohan,
egy vadkan ölte meg ott.)

* * *